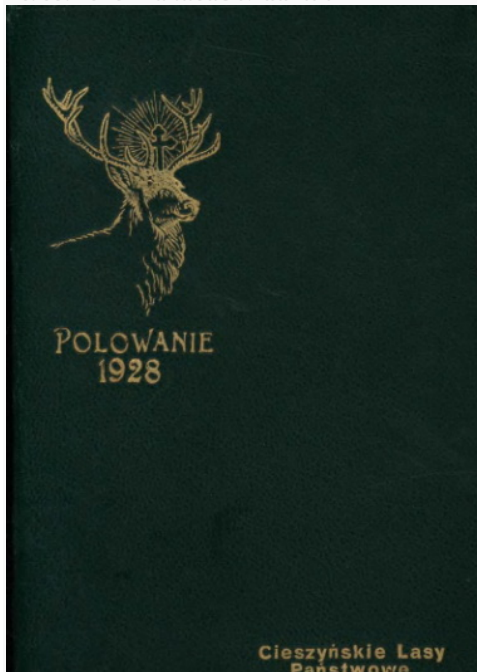

Як організовували полювання для гостей у Галичині кінця XIX- початку XX ст.

20/05/2015 Hanucag lv admin

Мисливство ведеться обмеженою кількістю господарств із метою отримання доходів як у матеріальній, так і в нематеріальній площині. Досвід минулого з його традиціями розглядається нині не лише як механізм спадкоємності у суспільних відносинах, але й у звичаєвих нормах, які певною мірою визначають відтворення окремих правових норм, цінностей, доцільність яких визначається фактором їхнього існування в історичному минулому. Сучасний етап розвитку Української держави характеризується зростанням інтересу до минулого нашого народу, історичних коренів становлення державності й національної духовної ідеї. Без ретроспективного погляду на еволюцію мисливства неможливо зрозуміти його минулий, теперішній і майбутній економічний розвиток.

Якщо розглядати це питання, починаючи з Середніх віків, то бачимо, що у XVI ст. право на полювання перетворилося на регалію – монополію коронованих осіб, в яких було право власності на землю, і котрі могли це право передати іншим особам, тобто запросити гостей на полювання.

Із розпадом монархічних режимів правління у XVIII–XIX ст., які були спричинені Французькою революцією, відбулося надання приватної власності на землю, а з нею – права ловецтва ширшим колам населення, що призвело до утворення інших механізмів державного регулювання та зміни традиції організації ловецтва, за яких це дозволялося лише за погодженням власника землі.

Утворилося багато мисливських господарств, зокрема в Австро-Угорській імперії (станом на 1908 р.) – 27,4 тис., середня площа яких становила 994 га.

На законодавчому рівні питання організації полювання для запрошених мисливців у Галичині врегульовувалося, починаючи з прийняття перших мисливських законів. Зокрема законом Галичини 1897 р. визначено, що всі збитки, завдані гостями під час проведення полювання, повинен покрити організатор, тобто орендар, який запросив цих людей.

Більше того, визначалося, що відшкодуванню підлягають збитки, спричинені не лише запрошеними на полювання, але й їхніми собаками, мисливським персоналом і навіть найнятими нагоничами, які брали участь у полюванні.

Вимоги щодо відшкодування збитків, спричинених при проведенні полювання – незалежно, чи-то власником права полювання, чи-то гостем, містились і у законодавствах інших країн Європи: Австрії (1852 р.), Чехії, Штирії (1878 р.), Данії, Моравії, Крайні.

Європейське мисливське законодавство, крім таких країн, як Швеція, Норвегія, Фінляндія, Румунія, Португалія і до 1897-го Галичина, визначало, що і власник права полювання, і гість повинні отримати в органів державної виконавчої влади мисливський квиток.

Із розпадом Австро-Угорської монархії після Першої світової війни та утвердження на території східної Галичини Польської держави у 1927 р. приймається мисливське законодавство, де ст. 57 на уповноважених до проведення полювання покладався обов'язок відшкодувати збитки, спричинені гостями.

Більше того, дуже часто при укладенні угод про надання права полювання власники земельних ділянок не лише отримували кошти за здачу сервітутів для проведення полювання, але й зберігали за собою право бути запрошеними. Так, відповідно до статуту товариства ім. Святого Губерта у Львові (1884 р.) було передбачено, що власникам земельних ділянок, на яких проводилося полювання, дозволялося за запрошенням товариства брати безоплатну участь у ньому.

А в типовій угоді про оренду права полювання у державних лісах передбачалося, що орендар за 5 днів до початку колективного ловецтва повинен був надіслати орендодавцю два запрошення для участі без зазначення прізвищ.

Варто відмітити, що у часи Другої Речі Посполитої держава дбала про свою мисливську еліту. Всі мисливські ревіри були поділені на ті, які здавалися в оренду, і ті, які не здавалися (репрезентаційні), де полювала безоплатно тодішня політична, військова еліта, а кошти на організацію ловецтва покривалися дирекцією лісів. Так, наприклад, у Надвірнянському надлісництві, яке займало площу 45400 га, площа репрезентаційних мисливських угідь становила 5494 га, а дозвіл на полювання у них надавало Міністерство рільництва Польщі.

Проте з часом репрезентаційні мисливські угіддя, які не жили за ринковими законами, перетворювались у найгірші, і їх ніхто навіть не хотів брати в оренду через брак дичини.

Про стан «ведення мисливського господарства» у репрезентаційних мисливських угіддях довідуємося з мисливських мемуарів доктора Г. Мальсбурга, який неодноразово спостерігав «в одному прикарпатському ревірі, де урядовці самі незаконно полюють, і при огляді слідів звірини не залишилось. І практично в угіддях, які не надані в оренду, така ж ситуація».

Крім правового забезпечення, склалися своєрідні традиції про умови запрошення на полювання гостей, які не були членами мисливських товариств. Виходячи із соціального статусу мисливців, які організовували товариства, різні були й підходи до запрошення: це стосувалось умов оплати гостями участі у полюваннях, набуття права власності на добуту дичину тощо. Товариства, які склались із більш заможних членів, могли собі дозволити запрошувати гостей для покращення свого іміджу, а менш заможні намагалися на гостях заробити. Як правило, питання організації полювання для гостей регулювалося статутами мисливських товариств та правилами ведення полювань.

Наприклад, у Солотвинському мисливському товаристві (1879 р., Богородчанський повіт) кожен член організації мав право запросити одного гостя без дозволу керівництва лише при полюванні на хижаків та пернату дичину, а для полювання на копитних потрібно було отримати у керівництва товариства відповідний сертифікат із зазначеною датою полювання та списком осіб, які братимуть у ньому участь.

Так, у Станіславівському мисливському товаристві «Кнея», заснованому у 1901 р., були свої особливості організації полювання з гостями. Стаття 4 статуту визначала організацію полювання для гостей: член товариства мав право взяти із собою товариша, але лише за письмовим дозволом керівника товариства, в якому вказувалися дата та місце.

Більше того, щоб не розкривати місцезнаходження дичини, у статуті відзначалося, що запрошувати «місцевих гостей», тобто тих, які проживали на територіях, що входили до складу мисливських угідь, не потрібно. Існувала вказівка: запрошувати як гостей «заслужених осіб, які спричинилися до розвитку мисливства. В

одному сезони не дозволялося запрошувати одну й ту саму особу більш ніж два рази. На гостей під час полювання покладался обов'язок виконувати статут товариства та дотримуватися правил полювання, а добыта гостем дичина залишалась у його власності.

Свої особливості права набуття власності на добыту гостем дичину були в Бориславському мисливському товаристві «Орел» (1932 р.). Гість не сплачував кошти за проведення полювання, а добыту ним дичину реалізовували на аукціоні, де виручені кошти йшли на організацію мисливства, причому гість мав першість під час купівлі добытої дичини. В одному з найаристократичніших товариств Галичини – Лисовицькому – були такі правила для гостей: кожен член товариства міг запросити гостя, який, у свою чергу, повинен сплатити 10 злотих за кожен день полювання, але якщо гість полював замість відсутнього члена товариства, то ловецтво для нього було безкоштовним.

Право власності на добыту гостями дичину визначалось у Статуті ловецького товариства «Тур», затвердженому рескриптом Львівського воєводства 29 серпня 1922 р. ч. 13090/22. Зокрема, відповідно до ст. 52, кожен член товариства мав право запросити три рази на рік одного гостя, котрий відшкодував вартість організації полювання, але автоматично набував право власності на всю добыту ним дичину, крім лисиці, кабана, самця козулі і більш «грубої» дичини, яку треба було продати, а кошти повинні піти у касу товариства.

У тогочасній мисливській літературі надавалися поради щодо поведінки запрошених. Це стосувалося одягу: аби мали можливість не лише добре почуватися на полюванні, але й на вечірці, що, як правило, організовувалася після проведення ловецтва. За можливості, рекомендувалося брати із собою фрак або смокінг темно-сірого, темно-коричневого або темно-зеленого кольорів. Капелюх повинен був відповідати кольору одягу.

Давали також поради тим запрошеним, які не були знавцями мисливства і не вміли поводитися зі зброєю. Їм рекомендували відмовитися від участі у ловецтві, так як вони наражали інших учасників на небезпеку і викликали кепкування.

Крім того, вважалося непристойним у випадку гарного пострілу виявляти надмірну радість чи вихвалитися цим під час обіду. Засуджувалося кепкування з інших мисливців.

Для участі у полюванні рекомендувалося брати достатню кількість патронів – щоб не заощаджувати, а потім не випрошувати у товаришів. Були такі мисливці, які чекали, щоб одним патроном добыти дві качки, бо набої – дорогі. Дотримання мисливської етики не лише приносило приємність, але й також сприяло безпечному полюванню, особливо при поводженні зі зброєю.

У «Мисливському календарі на 1934 рік» для запрошених на полювання були такі рекомендації:

– якщо мисливець отримав запрошення на полювання, то він повинен одразу відповісти про свою згоду рекомендованим листом або телеграмою, уточнюючи дату і час приїзду;

– якщо гість не мав можливості приїхати, то повинен був повідомити про це організатора завчасно, щоб господар мисливського господарства зміг запросити інших;

– на полювання варто було приїжджати за годину;

– прибувши у мисливське господарство та зустрівшись із господарем, не рекомендувалося обтяжувати його надмірною балаканиною чи обговорюванням проблем, а просто пересісти у бричку, яка доставляла гостя до місця ловецтва;

– не доручати власну зброю прислузі, бо бричка, на якій їде прислуга, може зламатись, і полювання буде зіпсоване.

Своєрідний етикет поводження з гостями був визначений і для егерів. Зокрема при виконанні своїх посадових повноважень на полюванні егер повинен був привітатися не лише із керівником мисливського господарства, але й із його гостем словом «Честь!». Цілування руки було допустиме лише стосовно жінок – і то тільки після складеного своєму керівникові рапорту.

Варто відмітити, що організація полювання давала не лише матеріальні активи власникам мисливських угідь, а й нематеріальні – у вигляді підвищення соціального статусу, що не втратило актуальності і сьогодні. Зокрема галицькі Карпати притягували велику кількість мисливців, які захоплювалися полюванням на оленів. Один із найбагатших людей Європи – князь Ян Ліхтенштейн – у с. Татарів побудував мисливський палац. Він, починаючи з 1894-го, орендував право полювання та рибної ловлі на Гуцульщині. У палаці спеціально для потреб гостей було три спальні та ванних кімнати. Зазвичай полювання на оленів тривало близько трьох тижнів. Кожен поважний запрошений мисливець приїжджав разом зі своїми слугами, кількість яких сягала десяти осіб.

З тогочасних повідомлень у пресі видно, що запрошені мисливці становили від 1/6 до половини від усіх, хто брав участь у полюванні. Помічено, що найчастіше гостями ставали офіцери. Адже через специфіку воєнної служби, яка пов'язана із частою зміною місця проживання, їм важко було стати членами мисливського товариства та брати участь у його роботі.

Узагальнюючи історичний досвід організації полювань у мисливських господарствах, які велися товариствами, бачимо різні своєрідні підходи, що стосуються як права набування у власність добутої дичини, так і оплати за право полювання.

Виходячи з інтересів мисливців і товариств, варто застосовувати різні способи для реалізації права полювання мисливцям, які не є членами товариств. На сучасному етапі весь підхід зводиться до різниці в оплаті за відстрільну картку. Так, для членів товариства, наприклад, відстрільна картка на пернату дичину становить приблизно 200 грн, а для інших сума дещо більша.

Олег ПРОЦІВ

Фото з архіву автора

Проців О.Р. Як організовували полювання для гостей у Галичині кінця ХІХ-початку ХХ ст./ Олег Проців / Всеукраїнський журнал «Лісовий вісник» (травень 2015 № 5/44) С. ?.

<http://lisvisnyk.com.ua/yak-organizovuvai-polyuvannya-dlya-gostej-u-galichini-kincyа-xix-pochatku-xx-st/>